

Lib. II. cap. 38.

mali, qui cum dantur, non sunt ii, qui in Aphorismo proponuntur: sic narrant insignes Medici, menstrua muliebria rejecta per sputum sanguinis, simeleque sputum liberare ab eorum suppressione, & similibus, & ait Plinius: *Profluvium ejus (nempe sanguinis) uni fit in navibus homini, aliis nare altera, aliis utraque, quibusdam per inferiora, multis per ora stato tempore, ut nuper Macrino Visco Viro Prætorio, & omnibus annis Volusio Saturnio Urbis Præfæto, qui nonagesimum etiam excessit annum.* Denique succedunt pallor, macies, pulsus parvus cum aliis differentiis, imbecillitas, febris lenta, & quicquid cum defectu, & corruptione sanguinis, & pulmonum ulcere conjunctum est, quæ aut jam exposita sunt, aut utpote facillima ultrò patent.

DIFFICILIS RESPIRATIO

Sub qua Dyspnœa, Asthma, Orthopnœa, Suffocatio, ad quam Apnœa.

Quoniam ad respirationem naturalem requiritur influxus liquidi per nervos in musculos pectoris cum naturali habitudine ejusdem pectoris, pulmonum, aeris, & sanguinis; his igitur singulis seorsim, vel eorum pluribus, aut omnibus conjunctim vitiatis respiratione lædetur, fietque difficilis. Causæ autem, & modi vitiorum cum sint, & esse possint plurimi, ac diversi nimis, cum unumquodque eorum quatuor instrumentorum ad respirationem naturalem concurrentium multipliciter vitari possit, ut passim in demonstratis morbis exposuimus, & in demonstrandis exponemus. Hinc in præfenti non recensēbimus singulas illas causas, & modos, tum quia res cresceret in immensum, tum quia eadem ex morborum expositione patet, præcipue autem quoniam difficilis illa respiratio, de qua seorsim agitur à Medicis est, quæ per solius pulmonis vitium producit, quod vitium sit vel in aspera arteria, nempe trunco ejus, bronchiis, ac folliculis, seu vel in ipso pulmonis corpore, vel in vasis sanguinis per ipsum excurrentibus. Hæc igitur difficilis respiratio dividitur in tres species, quæ differunt per magis, & minus cum quibusdam affectionibus propriis, quibus sit, ut ab invicem distinguantur.

gnantur, & quart
interceptio est,
Prima dicitur D
est respiratio fr
sine stertore
spncea diffici
cum anhelitu
dicitur, quæ
brior, aut rar
recto situ corp
verò carentia
poterit tamen
à diversis morb
spiratio necessa
pulmone, ita
lis respiratio, q
cum sereni pro
nis necessario co
in singulis hinc a
stima sit, dum
non quascunq
vel ipsum prod
quod adnotam
respirationum
bear nempe
strangulatio,
recensuimus,
difficilibus resp
rationem fieri
liber respirati
strumentis re
instrumenta
ad hoc ut ead
tia moveat, ta
est excessus no
& in inspirati
contrahuntur
ratione autem
resistentia illa
tas movens o

gruantur, & quarta, ac summa species additur, quæ potius respirationis interceptio est, & privatio ejus, seu Apnoea, quam respiratio difficilis. Prima dicitur Dyspnœa, quæ difficultium respirationum facillima est, & est respiratio frequens, & parva, vel frequens, & magna sine anhelitu, sine stertore, sine sibillo cum parva molestia sine febre. Asthma est dyspnœa difficilius, nempe crebrius, & minus, vel crebrius, & majus cum anhelitu, molestia, stertore, sibilo sine febre, Orthopnoea tertia dicitur, quæ similiter sine febre, sed potest esse major, aut minor, crebrior, aut rarior, quam sit Asthma, dummodo æger cogatur respirare recto situ corporis, non decumbens videlicet, sed saltem sedens. Etsi verò carentia febris communis est his omnibus difficultibus respirationibus, poterit tamen etiam febris cum harum singulis conjungi, prout singulæ à diversis morbis procedent febrim secum ferentibus, vel ipsa difficilis respiratio necessariò secum feret febris productionem, sic compresso ex. gr. pulmone, ita ut ab ea compressione producat peripnevmonia, difficilis respiratio, quæ à compressione illa succederet, esset quid necessariò secum ferens productionem febris, cum hæc cum inflammatione pulmonis necessariò conjungatur. Potest tamen fieri, ut carentia febris, quæ in singulis hisce difficultibus respirationibus ponitur à Medicis, benè constituta sit, dummodò per difficiles, respirationes debeamus intelligere non quascunque difficiles, & ab alio quolibet morbo vel pendentes, vel ipsum producentes, sed quæ veluti ex se sunt, & febre carent, quod adnotamus, ne ludatur in nominibus. Quod si causa difficultium respirationum eo usque ingravescat, ut suffocet, sive strangulet, prohibeat nempe, ne ducatur, ac reddatur spiritus, tunc erit suffocatio, vel strangulatio, vel apnoea. Conjuncta igitur notatu digniora sunt, quæ recensuimus, quibus & illud addendum, quod est commune omnibus difficultibus respirationibus, multo difficilius inspirationem, quam expirationem fieri. Ut igitur hinc exordium sumamus. Quoniam in qualibet respiratione difficili adfit oportet aliqua resistentia non naturalis in instrumentis respirationem obeuntibus, quæ superanda est ad hoc, ut eadem instrumenta moveantur; facultas igitur respirationis instrumenta movens, ad hoc ut eadem instrumenta simul cum superaddita non naturali resistentia moveat, tanto majorem resistentia naturali superet oportebit, quantus est excessus non naturalis additæ resistentiæ supra hanc ipsam naturalem, & in inspiratione resistentia ejusmodi superatur, hoc est, tum muscoli contrahuntur tanto nisu, quantum exigit resistentia superanda, in expiratione autem muscoli jam contracti sunt, jam motum pectus, nempe resistentia illa non naturalis jam superata, & in expiratione nihil facultas movens operatur sponte sua se restituentibus villis; igitur in qualibet

Cccc

Dyspnœa, & cum ipsa conjuncta.

Asthma, & cum ipso conjuncta.

Orthopnoea, & cum ipsa conjuncta.

Inspiratio difficilior expiratione.

diffici-

Febris.

Causæ, sive Antecedentia.

difficili respiratione erit inspiratio expiratione difficilior, & quidem plus minus difficilis, prout morbi causa magis, aut minus resistit motui pectoris, & reliquorum ad respirationem concurrentium. Quoniam verò febris fieri non potest nisi vitio sanguinis, aut motus ejus determinato; in omni igitur difficili respiratione, in qua nec vitietur sanguis, nec motus ejus vitio febrem excitare apto, febris non aderit: difficiles autem respirationes, quas exponunt seorsim Medici, & nos cum illis, sunt ex earum genere, quæ his vitiis carent; has enim illi præcipue solum elegisse videntur seorsim tractandas; deerit igitur in his difficultatibus respirationis febris. Ex iis autem, quæ de Respiratione scripsimus, patent omnia, quæ conjuncta sunt cum dyspnœa, si attendatur id, quod à molestia pendet, nempe influxus spirituum in musculos per derivationem, qui facit motus frequentiores, & magnos etiam, vel per solam derivationem, vel arbitrio animalis ad levandam, & abripiendam molestiam. Quoniam verò Asthma est difficilior Dyspnœa; igitur causa ejus erit quicquid magis prohibet extensionem pulmonis, seu magis comprimit quaslibet partes ejus, nempe etiam ramos, & truncum asperæ arteriæ, vel easdem partes etiam intra cavitatem infarcit. Cum igitur hujusmodi causa possit esse hæc canalibus extrinseca, vel intra eorundem cavitatem contineri, & possit esse liquida, vel dura, manifestum est, falsò asseri à Medicis tantum non omnibus causam Asthmatis esse liquidum aliquod, catarrhum puta à cerebro derivatum in canales asperæ arteriæ, atque ab ejus infartu provenire stertorem, & sibilum: sibilus enim, & stertor ex iis, quæ de his scripsimus, semper oriuntur, quoties datur arteriæ asperæ angustia major, & necessitas copiosioris aeris ad magis explicandum pulmonem, & hæc angustia, & necessitas semper aderit, quoties aderit asperæ arteriæ minor cavitas, & pulmonis pressio, sive ab infartu extrinseco arteriæ, sive à repletionem ejusdem isthæc proveniat, & cujuscunque naturæ sit infarciens illud, aut premens, durum nempe, aut liquidum. In Orthopnœa autem nihil peculiare continetur præter necessitatem, quam experitur æger detinendi truncum in recto positu, cujus rei causam etiam in superioribus exposuimus. Causas, & antecedentia omittimus, cum ex se ipsis in mentem venire possint mille, & vel in aspera arteria, ut fungi, aut boli quilibet duriores deglutiti, & in asperam arteriam trajecti, vel intra ejus cavitatem geniti lapides, tumores, & ejusmodi mille, vel extra ipsam, ut hærens quilibet deglutitum ad summum œsophagum, & asperam arteriam stringens, unde suffocatio, seu strangulatio, aut simile quiddam ad laryngem per collum intra pectus, antequam arteria in pulmonem abeat, vel intra pulmonem ipsum: rursus ab aere, qui sit æquo rarior, vel

vel æquo densior, vet: calidior, quæ aperturatur, efficiens, non infacientia, vel licolis lapides per, neque nec solum, quando patet, cur diffi proventi ultra a dorum infarcie dantiam sanguis exsiccat. Sertibus, cui infar

PErripere...
tem proxi...
si produce...
validiores ægi...
occlusionem val...
flamma. Quæ...
Hunc Aphorism...
nendum morbu...
rimum expo...
mordi reliqui...
lum: idiopathi...
ca, cum aliun...
pens, si per...
consensum p...
potest facili...
derivetur, hi...
recursus deri...
cuerit. Sec...
dice recurrere...
tur, & per...
rursus ablu...
vallo tempor

vel æquo densior, frigidior etiam, aut humidior, qui condenset, vel gravet: calidior, qui exsiccet; hæc enim omnia facient, ut pulmo minus aptè extendatur. Rursus in sanguine quid crassum, viscidum, calidum, effervescent, nimius impetus, & similia vel nimis prementia, vel nimis calefacientia, vel laxantia &c. Denique in ipso pulmonis corpore, seu folliculis lapides, grumi humorum, thrombi, grandines &c. Hinc non semper, neque necessariò tussis cum difficili respiratione conjungitur, sed tum solum, quando causa est ejus stimuli, ut tussim excitare possit. Hinc etiam patet, cur difficilibus respirationibus obnoxii sint infantes grandinisculi, proveci ultra adolescentiam, & senes ex Hippocrate: pueri enim ob humidorum infarcientium copiam; proveci ultra adolescentiam propter abundantiam sanguinis calidioris, ideoque vel infarcientis, vel prementis, vel exsiccantis. Senes verò ex humoribus frigidis, ac viscidis similiter infarcientibus, cui infartui minus cedunt villi per ætatem senilè nimis rigidi, ac duri.

3. Aph. 26. 30. 34.

Succedentia.

Peripnevmonia, vel pleuritis, quarum alterutra si succedat, mortem proximam denunciat; erit enim adeò contumax, & fixa causa producens difficultatem spiritus, ut non solum per vires adhuc validiores ægri superari non potuerit, verum magis compresserit usque ad occlusionem vasorum, vel expressionem sanguinis extra eadem, unde inflammatio. *Qui gibbi ex Asthmate, aut tussi ante pubertatem fuerint, moriuntur.* 6. Aph. 46. Hunc Aphorismum superius in tussi exposuimus. *Strangulati, aut dissoluti nondum mortui non se recolligunt, quibus spuma circa os fuerit.* Hunc aphorismum exposuimus in apoplexia in explicatione spumæ. Sicut autem morbi reliqui, ita difficultas spiritus esse potest essentialis, & per consensum: idiopathica, cum causa in ipso pulmone viget primariò: sympathica, cum aliunde in ipsum derivatur. Itaque idiopathica esse poterit perpetuò, si perpetuò detineatur in pulmone causa ipsam producens: & per consensum pariter perpetua, si causa continuè derivetur. Quia verò fieri potest facilius, ut causa ejusmodi per intervalla temporum ad pulmonem derivetur, hinc per intervalla recurret Asthma sympathicum, & si quidem recursus derivationis sit periodicus, etiam paroxysmus Asthmatis periodicus erit. Sed & Asthma essentialis potest per intervalla temporis, & periodicè recurrere, quoties causa in pulmone generabitur, quæ sensim absumatur, & per certa, aut incerta intervalla temporum rursus producat, rursus absumatur, atque ita deinceps vel incerto ordine, vel eodem intervallo temporis seu periodo. Si igitur hæc causa vel detineat humores ex-

6. Aph. 46.

2. Aph. 43.

Idiopathica, & sympathica.

gr. aqueos in pulmone, ita ut iidem fluere non possint, vel iidem humores sint, qui abeant in aliquod impediens, paroxysmo Asthmatis supprimuntur excretiones, quæ ab iis aqueis humoribus pendent, puta sudor, urina, saliva &c. & liberabitur æger à difficultate spiritus, statim ac eorundem humorum fiat larga profusio; tum enim vel illud detinens jam ab impedimento cessaverit, vel ii humores antea mutati in suam naturam reverterint. Patet igitur, quid sit difficilis respiratio, ejusque species cum affectionibus suis.

ANGINA,

Cujus species paulò ante Galenum, ipso etiam affirmante, nimis curiosè in quatuor species distinxerunt ad nominum potius pompam, quam rei momentum, videlicet Cynanche, Paracynanche, Synanche, Parasyanche.

Est inflammatio circa fauces, & si quidem (inquiabant) sit in musculis interioribus laryngis, appellatur Cynanche: in exterioribus, Paracynanche; in interioribus pharyngis, Synanche: in exterioribus, Parasyanche. Inanis sanè distinctio, neque inanis solum, imò etiam vix factu possibilis, ut quilibet statim intelligit, dummodo noverit, quàm nullius magnitudinis sint musculi laryngis proprii, quam proximi inter se interni, & externi, cum nempe inter eos nihil præter scutiforme medium sit; quæ ab alterutrorum inflammatione pressa alteros premat oportet, cum sit mobilis, & ad inflammationem disponat. Qui autem sunt indices horum locorum, & ejusmodi particularum tam exiguarum, cum seorsim inflammantur? Qui sunt musculi externi, & interni pharyngis? Sed de his satis. Cum autem has distinctiones adinverint, ut distinguerent anginas diversæ violentiæ, nempe diversi gradus, nos in genere Anginam exponemus cum affectionibus suis, quæ sæviores, mitiores esse poterunt non secus, ac esse possint diversi gradus in quolibet alio morbo, & illa nomina omitemus, quemadmodum à Medicis etiam communiter omituntur, ac rejiciuntur. Solam autem anginæ divisionem in vëram, seu legitimam, & spuriam retinebimus, & in exquisitam, quam jam Cynanchen, & mitiorem, quam Paracynanchen appellant.

An-

Quicquid p
ur ad e
matio
ut attollantur
ratio aeris frigi
matis omnis sp
tebrarum cervi
tas, vel quilibet
us æstus, clam
easdem, pleth
rin: partis nat
cervicis ad part
contusiones ear
assumpta, & qu

Ulm spuria
brarum co
conquidit
potius, & motu
magna copia con
gitima. Cum
sine ulla aut cu
& sensu suffoc
difficilis, ita u
quando major
major deglutit
cum sublimi r
humilior, cut
que. Tumo
us coloris, du
si doloris inte
rona. Aliqua
Aliquando feb
tia, difficilis
creat, non de
posteriora, &
qua, & prope